

Hónapló

Láugh Júlia

A szólásszabadság hazájában

Továbbra is rosszkedvű hírek jönnek Franciaországból. Nicole barátnőm írja, amit magam is látok az interneten: „...az ország tele van az iszlám terrorizmus hisztérikus híreivel. Ha arra a nyolcéves gyerekekre gondolok, szégyellem a hazámat. Már egy polgárháború lehetőségét is meglengetik!!! Hová jutottunk? Akkora a félsz a Front Nationaltól, hogy minden politikus egyre inkább jobbra tolódik, egybemaszátolva terrorizmust, iszlám vallást és bevándorlást, hogy kedvére tegyen a választóknak. Közben a fátyolt viselő arab asszonyok, akiket írni-olvasni tanítok, arról beszélnek, hogy a Korán nem engedi meg a gyilkosságot.”

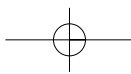
Az említett nyolcéves gyerek történetével tele volt a háló. Egy nizzai elemi iskolában egy másodikos kisfiú, Ahmed, nem akarta tiszteletben tartani a kötelező egyperces csöndet a merénylet áldozatai emlékére, és olyasmit mondott a tanítónak, hogy ő nem Charlie, mert azok kigúnyolták a prófétát, és ő a terroristák pártján áll. A tanító riadóztatta az igazgatót, aki behívatta a szülőket, és emellett még panaszt is tett a rendőrségen „terrorizmus dicsőítésének” vádjával. (Egy 2014. novemberben, tehát két hónappal a merényletek *előtt* meghozott törvény maximum öt év börtönt és 75 ezer euró büntetést ró ki a terrorizmus dicsőítéséért, de ha az interneten történt az elkövetés, hét év és 100 ezer euró is kiróható.)

Apát és fiát beidéztek a rendőrségre; kétórás kihallgatás. A gyerek, amikor megkérdezték, nem tudta, mit jelent a terrorizmus szó. De az oktatásügyi miniszter asszony kijelentette: támogatja az iskolát a terrorizmus elleni ténykedésében. (Vagyis hogy rendőrségi vizsgálatot varrt egy nyolcéves gyerek nyakába! Ezt inkább nem is kommentálom.)

Egy harmincas férfi egy délfrancia városkában vasárnap reggel hatkor arra ébredt, hogy négy rendőrautóval érkeztek a házához, földre tepertek, bilincset raktak rá, és csak utólag közölték vele, hogy a terrorizmus dicsőítésével vádolják. Délután kettőre vált világossá, hogy a szomszéd-asszony följelentése alaptalan volt.

A fiatal, munkanélküli Rachidot bosszantotta, hogy a Facebookon efféle üzeneteket kap: látod, miket csináltak a testvéreid, a mocskos muszlimok... Dühében beírta, hogy Éljen az Iszlám Állam, alig várom a következő támadást, haljatok meg mind. Rachid nem hívó muzulmán, imádkozni nem szokott, bort iszik, disznóhúst eszik. Priusza van, fegyverviselés, erőszak, halállal fenyegetőzés. A Facebookon írt szavaiért hat hónap leföltendőt kapott, hozzá jött még három hónap, ami egy korábbi felfüggesztetből most rászakadt.

Sok esetben más kihágások is kapcsolódnak az ügyhöz, vagy éppen egyéb vétségben elmarasztaltak tesznek rá még egy lapáttal bűneikre, mint az a fiatalember, akit lopáson kaptak, bekísérték, a rendőrség kapu-

jában odavágta az őrnek: „A próféta életére esküszöm, a pokolra kerülés!” A lopás mellé a bűnlajstromához tették a halállal fenyegetést és a terrorizmus dicsőítését, és két év letöltendő börtönt kapott.

Lille-ben egy motoros az utcán meglátta az Iszlám Állam fekete zászlaját az El Azhar könyvesbolt kirakatában. Hívására jöttek a rendőrök, kérdezik a könyvesboltost, hogy hívják, Bin Ladennek, kapják a kihívó választ. „A szakállasok úgylis legyőznek titeket, insalláh”. Azonnal őrizetbe veszik. A könyvesboltban még sok zászlót találnak. „Ezek mindenekelőtt vallási zászlók, ha az Iszlám Állam vagy az al Kaida átvette őket, arról én nem tehetek” – mondta a marokkói származású, nyolcgyermekes férfi. Egyik fia úgy nyilatkozott magáról, hogy nem gyakorolja a vallást, „gondolják, apám eltűrné ezt, ha integrista lenne?”. A könyvesboltos is tiltakozott a terrorizmus dicsőítésének vádjá ellen, „az Iszlám Állam eszméivel egyetérték, de a terrorista tetteivel nem”. Az ügyész egy év letöltendő börtönt és öt év kereskedelmi tevékenységtől eltiltást kért a fejére.

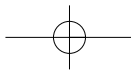
Az Amnesty International sokallja a januári párizsi merényletek óta a terrorizmus dicsőítésének vádjával tucatszámra megindított és gyoorsított eljárásban súlyos büntetésekkel végződő pereket. „Nagy a kockázata, hogy ezek a letartóztatások megsértik a szólásszabadság elvét” – figyelmeztetett a szervezet január végén. A bíróság szakszervezete arra hívta föl a figyelmet, hogy ellen kell állni „az érzelmi hullámoknak és az azonnali megtorlás készítésének”. „A radikalizálódás elleni küzdelemnek a törvényes köztársasági keretek között kell maradnia, nem szabad, hogy helyet adjon kollektív hisztériának” – nyilatkozta az Iszlámgyűlölet Országos Megfigyelőközpontja is.

82

A hiszterizált hangulatra jellemző, hogy fesztiválok, kiállítóterekben, moziban visszavonnak olyan műveket, amelyeket a szervezők, producerek, alkotók vagy helyi képviselők kényesnek ítélnék. Öncenzúra. Félelem. Megalkuvás. A terroristák komoly előnyre tettek szert: az történik, amit ők akartak.

A Charlie Hebdo szekerét, amely a szólásszabadságot lett volna hivatalva jelképezni, a tervekkel ellentétben mégsem indítják a kölni nagy nemzetközi fesztiválon. A párizsi Rond-Point színház új darabjának plakátját nem engedik kiragasztani, mert a képen a humorista egy bombát tart a kezében. (Sértheti az áldozatok emlékét.) Másik letiltott színházi plakát: egy elfátyolozott asszonynak véres könnycsepp gördül ki a szeméből. Az így hirdetett színdarabot, a jemeni nők megkövezéséről, három előadás után levették a műsorról, noha harmincra tervezték. A rendőrség aggályoskodott a plakáttal: jelen körülmények között provokációnak lehetne tekinteni, ha kiteszik a város falaira. Erre a producer visszavonta: „Ez nem öncenzúra, hanem felelősségtudat.” Döbbenet olvasom, hogy még a *Timbuktu* című nagyszerű filmmel is itt-ott nehézségei adódtak egy-két fafejű előljárónak, aki egy szót sem értett meg az Oscar-díjra jelölt és hét Cézár-díjat már megkapott, „egyetemes humanistának” nevezett filmből. (Játsszák Budapesten, érdemes megnézni.)

A képzőművészeket sem kerülte el az általános paranoia. Egy *Femina* című kiállításról a művész maga vont vissza művét: muszlim imaszőnyegek helyezett elegáns, magas sarkú, ezüst női cipők. A mű címe: Csend, és fotó alapján szép, harmonikus benyomást kelt. Az algériai-

francia művész nő nyilatkozott, hogy művével nem provokálni akar, inkább megindítani egy dialógust a profán és a szent között, és a nők helyéről e kettő között... Viszont a Muzulmán Társulatok Szövetsége megüzente a polgármesteri hivatalnak: igen nyugtalanítja, hogy az imát, az iszlám öt pillérének egyikét, csak úgy szemlére kirakják, mint valami kiállítási tárgyat, és nem vállal felelősséget, ha valamilyen incidens történik. Kellőképpen nyílt fenyegetés, az alkotó vissza is vonta művét.

Egy filozófiatanár beszámol arról, hogy gyakran szokta gimnazista diákjainak elmesélni az iszlám hagyományok – a hadisz, a Korán után a második legszentebb írás – egyik történetét, mely szerint egyszer egy tanítványa azon kapta Mohamed prófétát, hogy sír. „Láttam, hogy a jövőben tanúskodnom kell majd a saját közösségem ellen” – magyarázta könnyei okát a próféta. A tanár, a „francia állampolgárságú, muzulmán kultúrájú” – így határozta meg magát – Soufiane Zitouni, a Libération hasábjain számolt be erről „Ma a Próféta is Charlie” című írásában, így igazolva a merényletben megölt Cabu egyik karikatúráját és a merénylet utáni „túlélők különszáma” könnyező prófétát ábrázoló címlapját. „A Próféta velünk siratja a tudatlanság és barbárság ártatlan áldozatait, és kéri Allah bocsánatát a sok eltévedt bárány számára, akik az Ő vallásához tartoznak, de még mindig nem értették meg üzenete lényegét.” A cikket – amely arra is kitér, hogy a Mohamedet ábrázoló perzsa miniatúrák is hozzátartoznak az iszlám örökségéhez, mert nem volt mindig tilos a próféta ábrázolása – egy kolléga kiakasztotta a tanáriban a lille-i, Averroésről elnevezett, állami támogatású muzulmán gimnáziumban.

Lett is botrány.

Tanártársai szentségtörést kiáltottak, egyikük éles hangú ellencikket közölt, a diákok olyanokat vágtek a fejébe: „Maga istenkáromló! Maga az iszlám ellenségeinek a talpát nyalja!”

Az algériai származású tanár, aki előtte húsz éven át katolikus gimnáziumokban tanított filozófiát, szeptember óta oktatott a lille-i Averroésben. „Azt reméltem, hogy ott majd a nagy filozófus szellemében dolgozhatok, és ezáltal a magam szerény módján is hozzájárulhatok az értelem által megvilágított iszlám fejlődéséhez, ahogy az andalúz filozófus maga is tette életében.”

(Averroést, a XII. századi muszlim tudóst, Arisztotelész fordítóját és értelmezőjét, a kalifátus száműzte Córdobából, és műveit elégette: a hit-tudósok szerint az igaz hit rovására filozofált, mert a Koránban minden igazság benne van, fölösleges ehhez hozzátenni.)

A tanárt az első meglepetés akkor érte, amikor kiderült, hogy a gimnáziumnak egyetlen könyve sincs saját névadójáról, sem róla szóló írás, semmi. Aztán folytatódott a családassorozat a diákoktól hallott sok kényeseres antiszemita nézet miatt; húsz év iskolai pályafutása alatt összesen nem hallott annyi antiszemita beszédet diákoktól, mint az itt töltött néhány hónap alatt. De ezt már csak azután mondta el a nyilvánosság előtt, hogy felmondott, otthagya az iszlamista szellemű iskolát.

Az igazságszolgáltatás túlzásai lendületet adtak a népi brutalitásnak. A Közösség a Fanciaországi Iszlámgyűlölet Ellen február közepén tette közzé jelentését: a merényleteket követően az idén januárban 70 százalékkal magasabb volt az iszlámmellenes megnyilvánulások száma, mint

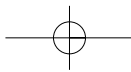
2014 januárjában. Az esetek nagy része diszkrimináció, de van iszlámelenes beszéd, blaszfémia, szóbeli és fizikai agresszió is. A sértettek ritkán fordulnak a rendőrséghez; nem bíznak benne. Meg aztán az iszlámgyűlölet (*islamophobie*) még nem eléggé bevett vagy elismert fogalom; éppen ezért a szervezet örömmel üdvözölte, hogy nemrég a köztársasági elnök is használta, most először, ezt a szót. Annak súlya lehet, remélik.

Végel László

Underground EU

Nagy érdeklődéssel követem a szerbiai és a magyarországi tévéadók híradásait meg háttérműsorait, amelyek rendre beszámolnak a szerb–magyar határ innenső és túlsó oldalán settenkedő albán „megélhetési menekültekről”. Családok: férfiak és nők gyermekeikkel a karjukban, téli ítéletidőben, csekély holmival, kis batyukkal a hátukon illegálisan somfordálnak át az országhatáron. Mocsaras területen lopakodnak, néha térdig érő vízben gázolnak. Rövid idő leforgása alatt több tízezerre nőtt a koszovói albánok törvénytelen határátlépése. A menekülők létszámát tekintve január volt a legkritikusabb hónap, amikor is 22 ezer illegális határátlépőt fogtak el. Egyik pristinai barátomat arról faggatom, hogyan tekint erre a példátlan exodusra. Mélységesen sajnálja, tragédiaként éli meg, válaszolja, hiszen a távozók között rengeteg a magas szakképzettségű fiatal szakember, akire óriási szüksége lenne a koszovói társadalomnak. Persze csak elvben, mert a gyakorlat arról szól, hogy eluralkodott a távlatnélküliségi érzet, a mélyszegénység pedig iszonyú méreteket öltött.

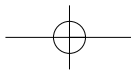
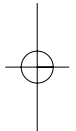
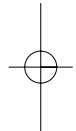
A koszovói albán polgár két esetben vallhatja szerencsésnek magát. Az egyik, amennyiben valamelyik nemzetközi szervezetben sofőr vagy takarítónő, a másik, hogyha Németországban vagy más nyugati országban vendégmunkásként dolgozó rokonsága van, ami a gyakorlatban azt jelenti, hogy a gastarbeiter rokon havi száz-kétszáz euróval megsegíti. Barátom arról is beszámol, hogy az exodus megrendíti ugyan, viszont semmi erkölcsi joga sincs maradásra szólítani a távozókat, akik boldogok, ha eljutnak Magyarorszáig, ahol regisztrálják őket, aztán valahogyan továbbállnak Ausztriába, Németországba vagy más nyugati országba, ahol a földik vagy a rokonok segítségével valamiképp feltalálják magukat. Rettyerutyából odakinn van elég, mivelhogy a hatvanas évektől a jugoszláv állampolgárok szabadon utazhattak Nyugatra, némely nyugat-európai országgal, például Németországgal munkavállalási szerződés volt érvényben, és mivel Koszovóban voltak a legrosszabbak az életfeltételek, a koszovói albánok tömegesen vágtak neki a nagyvilágnak. Az elvándorlás azóta szinte folyamatos. Hogy hirtelenjében tömegesebbé vált, az a 2013-ban Belgrád és Pristina között megszületett brüsszeli egyezményrel magyarázható, mely szerint a koszovói albánok személyazonossági igazolvánnyal (de nem útlevelel!) szabadon utazhatnak egész Szerbia területén. Ez megnyitotta a kapukat. Azaz csak egy akadály maradt: északon,

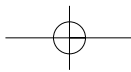

a szerb–magyar schengeni határ. Albánok ezrei tették pénzzé ingatlanjukat, amiből fizetni tudják az embercsempészeket. Az a hír terjed odalenn Pristinában, írta elismerő hangon barátom, hogy a szabadkai magyar embercsempészek megkérik a munkájuk árát, ezzel szemben maximálisan megbízhatók. Nem hagyják cserben a menekülőket, hisz kifogástalan helyismeretük van. Lám, kicsoda fintora ez az életnek, gondolom magamban, vészhelyzetben a kisebbségek összetartanak!

Magyarországon a menekültáradati hullám kínos belpolitikai vitákat váltott ki, azonban – be kell vallanom – kevésbé érdekel, inkább a szolidaritás érzése izgat. Néhány évvel ezelőtt huzamosabb ideig egy ausztriai kisvárosban tartózkodtam, ahol jobban betekinhettem a „megélhetési menekültek” világába. Találkoztam magyar, szerb és albán „menekültekkel”, köztük vajdasági magyarokkal is. A magyarok következetesek voltak, vendégmunkásoknak tekintették magukat, a szerbek már nem voltak ilyen egyértelműek, félig vendégmunkásnak, félig menekültnek határozták meg a helyzetüket, az albánok viszont határozottan és kizárólag menekültekként definiálták státusukat. A magyarázat egyszerű: a magyarok EU-s útlevétellel érkeznek, a szerbeknek viszont nincs vízumkötelezettségük, és valahogy feltalálják magukat, míg az albánok kizárólag menekültekként juthatnak külföldre. Valójában ők is vendégmunkások lesznek, csak hát valamilyen menekültstátuszra kell szert tenni, hogy gaszterbeiterek lehessenek. Érdekes, hogy ez a különbség nem csökkenti köztük az empátiát. Ugyanaz a jelenség köszön vissza, mint amiről a *Bűnhődés* című regényemben írtam. A Berlinbe tartó autóbusz utasai, amint átlépték a német határt, alig érthető német nyelven társalogtak egymással, viszont csodák csodájára, jól megértették egymást. Az addig érzékelhető feszültség helyett egyszeriben az összetartozás érzése kerekedett felül. Ugyanezt tapasztaltam Ausztriában is. S mivel az albánok között még eleven a nagycsalád hagyománya, nekik van a legjobb hálózatuk, ők voltak a legtajékozottabbak, hol mikor milyen munkalehetőségre van kilátás. Az akciókról is elsőként értesültek, csakúgy, mint a segélyekről. Információik mindahányszor tökéletesen megbízhatónak bizonyultak. Az egyik vajdasági magyar fiatalember például elmesélte, hogy az albán lobbi segítette hozzá kiváló munkahelyhez. Tanúja voltam, amint szerb és albán fiatalok barátságosan társalogtak az egyik kremsi kávézóban. Sőt, magától értetődőnek tartották, hogy szabadidejüket együtt töltsék! Ez a magatartás Szerbiában, illetve Koszovóban nehezen elképzelhető, ha pedig igen, akkor politikai hitvallásnak számít.

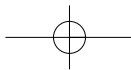
Attól tartok, hogy a fától nem látjuk az erdőt! A magyarországi politikusok egy része nem kis iróniával beszél a megélhetési menekültekről, miközben én itt, a Vajdaságban kénytelen vagyok tudomásul venni a vajdasági magyarság radikális lélekszámcsökkenését. Ennek egyik oka pedig szintúgy az elvándorlás. Ahogy Pesten mondanák, a „megélhetési elvándorlás”. A vajdasági magyarok oda igyekeznek, ahová a koszovói albánok vagy a szerbiai szerbek vagy a magyarországi magyarok, illetve a románok, a lengyelek és a többi élhetőbb boldogulás után sóvárgó. Mi joga ironizáljak velük? Amennyiben a politikusok nem a szavazatszaportítás egyik módját látnák a menekültügyben, és nem az idegengyűlöletet gerjesztenék, akkor töredezten beismerő vallomást tennének, hogy a volt

szocialista világ, vagyis Kelet-Közép-Európa kezd kiürülni. Ez tény! És emiatt kiben ébred fel bármiféle lelkiismeret-furdalás? Valamit a „megélhetési patriótáknak” is tenniük kellene, hogy az emberek otthonosan, jól érezzék magukat a hazájukban. Ez a szám jelentős és növekvőfélben van. Nem lepődnek meg, ha akadna ügyes statisztikus, aki feltárná végre, hogy több millió menekültről van szó. A *Bűnhődés* szerzőjeként már évek óta figyelem ezt a nagy kelet-közép-európai exodust. Amikor csak lehetőség adódott, akkor a vonatokon, az autóbuszokon, az utcákon, a tereken, a kávézóokban vagy pedig a falatozóokban szóba is elegyedtem több ilyen szereplővel. Amint arról faggattam őket, hogy hová indultak, sorra azt válaszolták: Európába. Abba az underground EU-ba, amelyről a *Bűnhődés*ben írtam. Ugyanis valamiféle alulnézetből próbáltam ábrázolni Európát. Az anyaggyűjtés során egyre inkább beláttam, hogy az euroszeptikusok is és az Európa-párti széplelkek is a fellegekben járnak. A globalizmus korszakában ide-oda repkedő gazdasági, politikai és értelmiségi européer főrendje mellett tengődnek a kiszolgáltatottak, a megalázottak européerei, akik nem dőlnek be a nemzeti burzsoáziának, és megmaradnak EU-pártiaknak. Régi megfigyeléseim jutottak eszembe. 1994-ben a szenttamásiak nyakló nélkül az orosz csempészekről vásárolt kaviárt lakmározták, miután azt találtam megállapítani, hogy az európai határokat voltaképpen nem a politikusok, hanem a csempészek légiesítették. Most pedig a „megélhetési menekültek” lettek az EU utóvédharcosai.

Szerbiában szeretnek ünnepelni. Szerbiában, Kragujevacon, 1835. február 15-én hozták meg az első szerb alkotmányt. Mivel az idén ez a dátum épp víkendre esett, a kormány jónak látta, hogy a hétfő és a kedd is munkaszüneti nap legyen. Az újságok hosszasan cikkeztek arról, hogy a polgárok nem tudják, mit ünnepelnek, ellenben sebaj – ünnepelnek. Szerbiában ugyanis úgy változnak az ünnepek, a jubileumok, ahogyan a kormányok változnak. Néha politikai okok miatt is képesek megváltoztatni egy-egy ünnep napját. Így például, Belgrád felszabadulását 1944. október 20-án jegyzik, tavaly azonban az évfordulót előbb, október 16-án ünnepelték, mert Vlagyimir Putyinnak akkor volt szabad ideje, hogy részt vegyen a katonai díszszemlén. Előtte egy évtizeden át rá se hederítettek az évfordulóra, amely Tito kommunistáinak a műve, állították, de mit lehetett tenni, amikor Putyinnak ez volt a kívánsága? Állítólag elvárásai közé tartozott, hogy a csetnikek ne vegyenek részt a díszszemlén, holott a szerbiai parlament már évekkel ezelőtt kimondta, hogy a csetnikek, csakúgy mint a partizánok, antifasiszták voltak. Putyin tényleg csodákra képes! Vizsla szeme nyomban észrevette volna, ha félre akarják vezetni. Nos, a csetnikek nem jelenhettek meg Putyin színe előtt, mert a Vörös Hadsereg tagjai Belgrád felszabadításakor mint kollaboránsokat elfogdosták őket. Nem bántak velük kíméletesen. Az új antikommunista szerb pártelit tehát Putyin kedvéért Tito partizánjaira fanyalodott, és nagy pompával ünnepelte a napot, amit valaha a kommunisták ünnepeltek. Putyin látogatása miatt lehegesztették a belgrádi csatornahálózat fedeleit, a fontosabb stratégiai pontokon mesterlövészek pásztázták a környéket, az utcákat rendőrök ellenőrizték. Putyin hozta saját autóját és védelmi stábját. Itt-tartózkodása alatt lezártak több forgalmas utcát. A

tévé képernyőjén egyedülálló élmény volt látni a kihalt belgrádi utcákat. Egészen szürreális volt. Érdekes, hogy Budapesten ugyanez történt, Putyin és kísérete több repülőgéppel érkezett, hozta az autóját, a saját sleppjét, a mesterlövészek elfoglalták a fontosabb pontokat, és természetesen lehegesztették a csatornahálózat fedeleit. A nagy testvér semmit sem bíz a véletlenre. És a barát szót is másként értelmezi, mert a látottak alapján nem sok bizalma van a baráti fogadtatás iránt. A tévé képernyőjén csodáltam a kihalt, hollywoodi filmjelenetekre emlékeztető, szürreális budapesti utcákat. Ütlezárások, megállási tilalmak... A kihalt utcákon kígyózik az autókaraván. Putyin tényleg csodákra képes: Budapesten is szívélyesen fogadták, és méltatták a magyar és az orosz nép töretlen barátságát. Majdnem szóról szóra ugyanez hangzott el Belgrádban is. Ugyanez, ugyanúgy! Nem győztem csodálkozni a nemzetpolitikai látványtervezők uniformizált képzeletvilágán, állítom, hogy a multik is eredetibbek náluk. Volt azonban egy lényeges különbség a két látogatás protokollja között. Míg Putyin és a szerb vezérkar jó pravoszláv szokás szerint, háromszor arcon csókolták egymást, addig Budapesten elmaradt az ilyesfajta üdvözlési mód, noha a kétoldali szerződések aláírásakor Orbán Viktor miniszterelnök kézcsókkal illette az orosz miniszterasszonyokat. Egy ilyen előre megtervezett valóságshow-ban minden elem előfordul. Talán sose derül ki, hogy udvariassági gesztus vagy őszinte elismerés volt-e Putyin részéről a kijelentés, miszerint a húsleves ízlett neki a legjobban, ezenkívül pedig a tokaji aszút dicsérte. Tehát mégis van különbség a két putyini villámlátogatás között, vigasztaltam magam. Örömet csupán az árnyékolta be, hogy éppen azokban az órákban, vagyis a fegyverszünet idején, az oroszok támogatta felkelők Ukrajnában lerohanták Debalcevét. Lerombolt, szétlőtt házak, kétségbeesett, éhező emberek mindenfelé.

Schreiber András

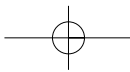
Európa-korzó

Idős, alacsony asszony áll a Baross téri Krokodil Corso cipőáruház kirakata előtt. Érdeklődésének kívülálló számára is jól látható tárgya egy pár emelt talpú, barna bőr félcipő.

– Gyere, mama, zöld a lámpa! Elmúlt hat, el fogunk késni! – szól a zeb-ránál várakozó férfi a kirakat bűvöletében álló édesanyjának.

– Várjuk meg őket itt, majd becsatlakozunk – válaszol az asszony, hátra sem fordulva, mint aki képtelen elszakadni az üzlettől.

Generációs szakadék, a fogyasztói öntudat maga alá gyúri a társadalmi felelősségvállalást. Én mindenestre átsétálok a Keleti pályaudvarhoz – ide hirdette meg a Humán Platform a *Putyin: nyet! – Európa: igen!* elnevezésű, sétával egybekötött demonstrációt. „Tüntessünk egy jobban működő Európa mellett, és álljunk ki az újságírókat és aktivistákat gyil-

koló, a szólás-, gyülekezés-, és véleményszabadságot korlátozó, a másként gondolkodókat és LMBTQ embereket üldöző, az Ukrajna ellen háborút kezdő, a saját állampolgárainak jólétét EU elleni szankciókkal veszélyeztető Putyin és Orbán Viktor szövetsége ellen!” – szól a Facebookos felhívás. Úgy kétezer fő érzett indíttatást a részvételre.

A tér déli csücskében átható gyorsétteremillat terjeng – fiatal pár papírzacsóból fogyasztja a junk food elemózsiát (a Keletinél nincsenek perecek, mint a Kossuth téren, de magyar és EU-s zászló ezerötszáz forintért itt is beszerezhető). Magyar vizsla pórázon vonszolja gazdáját, az étkezők előtt áhítattal leül.

– Megkínálhatom? – kérdi a lány a gazdit, meglegetve egy szál sült krumplit a vizsla orra előtt. Hiába az engedély, mert a kutya rá sem hererít a krumplira, inkább a húspogácsa miatt csóválhatja a farkát.

– Nem minden jó, ami Nyugatról jön – jegyzi meg egy negyvenes férfi a félresikerült gasztrokaland láttán.

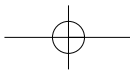
Ekkor kanyarodik ki a felvonulást vezető platós kocsis a Rákóczi út irányába, a szervezők és az eseményt biztosító rendőrök jelt adnak, lehet sorakozni, indulhat a menet a Nyugati pályaudvar felé. Landoló repülő zaja hallatszik, megszólal a Beatlestől a *Back in the USSR*. Rezeg a mobilom, zenész barátom az, kiszúrt a tömegben, kéri, hogy várjam meg.

– Te érted ezt? – kérdi kissé zihálva. – Mert én ezt a számot nem tudom hova tenni. Jó zene, de nem illik ide. Teljesen ellentétes a mondanivalója a tüntetés céljával. Ennyi erővel szólhatna a *Rasputin* is az ABBÁTÓL. Abban legalább benne van, hogy Putyin.

88

A Beatles Fehér Albumáról (*The Beatles*) kezdünk beszélgetni, meg arról, hogy amikor a *Back in the USSR* kijött 1968-ban, nyugati vaskalaposok azzal vádolták a zenekart, hogy szovjetbarát. Például e sorok miatt: „Hadd hallgassam zengő balalajkádat, gyere, melengsd meg elvtársadat...” A rendszerváltás idején a KFT dobosa megdobta apámat egy dedikált kötettel. Kamaszként Márton András *Yesterday* című, Beatles-dalszövegekből és azok fordításából összeállított könyve sokat segített abban a felismerésben, hogy a rockzene általában a szexről és a mámorról, de legfőképp a szabadságról szól. Az *Újra itthon a Szovjetunióban* leginkább a csajokról, jegyzi meg a barátom. A gombafejűek arról énekelnek, milyen szerencsés a „trubadúr”, hogy végre otthon van a SZU-ban, ahol a moszkvai, grúz meg ukrán lányok „lekörözik a Nyugatot”. Azaz miközben a Keletitől a Nyugati felé sétálunk (mintegy kifejezve a Nyugat-szimpatiát), a felvonulást beindító zene inkább a keleti nyitásról szól, és mellesleg, hogy egyébként paródiáról van szó (a szám tele zenei utalásokkal: Chuck Berry, Beach Boys és Hoagy Carmichael).

Az út közepén vonulunk, a menet előtt és után, illetve a mellékutcákban rendőrök tartják vissza a forgalmat. Többen a járdán báméskodóknak kiabálnak: „Ne csak bámulj, vegyél részt!” A Rákóczi út egyik épületének gyerekrácsos ablakából kamaszok nézik a tüntetőket. Az előttünk menetelő idős hölgyek egyike felkiabál: „Ma még kinézhetek az ablakon, de holnap már nem!” A kamaszok megszeppenve húzódnak vissza a lakásba.

Megszólít minket egy másik idős hölgy, azt mondja, hallotta, hogy miről beszélgetünk, és sajnálkozik, hogy hiányzik belőlünk a lelkesedés.

– A magukhoz hasonló fanyalgók miatt vagyunk kevesen – mondja. – Bomlasztanak. Nem a zene számít, hanem az, hogy üzenjünk a kormánynak: nem kérünk a keleti nyitásból, nem adjuk el a szabadságunkat és méltóságunkat az olcsó gázért meg Paks kettőért. Nem akarunk Oroszország gyarmata lenni!

– Fanyalog a fene – válaszolja a barátom. – Vagy ha mégis, akkor azért, mert január óta egyre erőtlenebbek a tüntetések.

Kisebb vitájukat elnyomja az erőteljes skandálás: „Európa, Európa!” Ez egyébként is az este népszerű rigmusa, a másik az „Uk-raj-na” – ezekkel a tüntetésen részt vevő külföldi szimpatizánsok, főleg ukrán és lengyel fiatalok is azonosulni tudnak. A tüntetésekből reményt hiányoló barátom már nehezen azonosul, a Blaha Lujza térnél elköszön és hazaindul, így már nem hallja, amikor a Nagykörúton „ellentüntetők” kisebb csoportja azt kívánja, hogy fagyjunk meg, mintegy válaszul a menet szpíkerének, Füzessi Károlynak a kérdésére („Gázzal fűt mindenki? Nem zavar, hogy valakik ellopják a gáz egyharmadát?”).

A Wesselényi utcánál fiatal srácok szitkozódnak, egyikük köpést mímel, de nem köp, csak az egyik transzparens szövegét citálva annyit kiált: „Ti vagytok azok!”. Az ominózus táblán ez áll: „Orbán és Simicska, fél deci g...i”.

– Hát, ami azt illeti, tényleg elég közönséges felirat – jegyzi meg egy idősebb férfi. Feleségébe karolva vonul.

– Tudja, fiatalember – mondja, miután szóba elegyedünk –, én hívó református vagyok. Nem igazán tudok mit kezdeni a vulgáris szövegekkel. Taszítanak. Értem én, hogy Simicska mondta Orbánra. Mármint azt. De azért nem kellene az ő szintjükre lealacsonyodni.

– De, drágám! – szól közbe a felesége –, van, amikor muszáj. Van, amikor nem értenek másból. Különben is, a fiatalok ma így beszélnek. Ne legyünk álszentek, tőlünk tanulták!

– Tőlem ugyan nem! – vág vissza a férj.

Egy darabig szótlánul sétálunk. Az idős úr eltűnődik, tekintete fátyolossá válik.

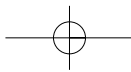
– Féltem a fiatalokat – böki ki végül.

– Mitől félti őket?

– Ugyanattól, amitől az öregeket. A jövőtől, a kilátástalanságtól, attól, hogy úgy érzik, ha boldogulni akarnak, el kell hagyni a hazájukat. Ez maga a gyökértelenség. Az öregek meghalnak, a fiatalok meg elmennek. Akkor ki marad? Ki fogja visszafizetni azt a sok pénzt, amibe Paks II. kerül? Élhetetlen ország leszünk, ez az igazság, és én minden este úgy hajtom álomra a fejemet, hogy azt kérem Istentől, adjon józan belátást az ország vezetőinek.

– Mi a Fideszre szavaztunk 2010-ben – teszi hozzá a felesége, mintegy lábjegyzetelve a férjét.

– Nem is szégyellem. Szégyelljék magukat azok, aki becsaptak – fakad ki a férj. – Keresztény kurzust ígértetek, hát, ha a középkori tűzzel-vassalra gondoltak, akkor nem hazudtak. Minden más csak üres ígélet maradt.

Nem merem megkérdezni, kire szavaztak 2014-ben. Az Oktogonnál elsodródok tőlük. A szpíker a bábéskodókat buzdítja: csatlakozzanak a tüntetéshez, ha nem szeretnének illiberális demokráciában élni, ha az európai értékeket tartják fontosnak. Néhányan talán csatlakoznak is, de mire megérkezünk a Nyugati térre, egészen pontosan a Bajcsy-Zsilinszky útnál felállított színpadhoz, többen lemorzsolódnak.

A Nyugati felüljárójáról Gulyás Márton leenged egy EU-zászlót, a színpadról dübörög a rock and roll, majd jönnek a rövidre fogott beszédek. Amon Ada, az Energiaklub vezetője a nyugati és keleti energiapolitikáról szónokol. „A keleti szél csak atomot fúj” – mondja. Margaryta Rymarenko krími ukrán állampolgár az orosz beavatkozás jogfosztó hatásait ecseteli, Gulyás Márton, a Humán Platform aktivistája pedig a rendszerváltó, a szovjet katonák kivonulását követelő Orbán Viktort szembesítené mostani oroszbarát önmagával.

Nem hallok tisztán minden szót, lecövekeltem a Skála Metróban működő élelmiszer-áruház üzemi bejárata előtt. Három boltos nő jött ki az utcára levegőzni és nézelődni.

– Van ennek az egész tüntetésnek bármi értelme? – kérdezi az egyikük, inkább önmagától, mint a másik kettőtől.

– Hát, nem tudom. Legalább van jele annak, hogy nem értenek egyet a kormánnyal. Szerintem, például, ha nem lett volna tüntetés, most fizethetnénk internetadót. Nekem nem mindegy, a gyerek miatt – válaszol a kolléganője. A másik kettő bólogat. Vagy nagyon sokat internetezik az említett gyerek, vagy ami valószínűbbnek tűnik, külföldön boldogul, és neten tartja a kapcsolatot az anyjával.

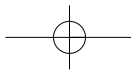
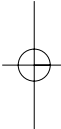
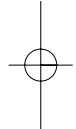
– Az a baj, hogy érdemben úgysem lehet csinálni semmit. 2018-ig ezek maradnak.

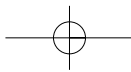
– Vagy még tovább. Nincs normális ellenzék.

– De van. Csak végre fel kellene fogni, hogy összefogás nélkül nem megy.

– Mert az összefogás 2014-ben is bejött, mi? Okoskodhatunk, de az az igazság, hogy szar az egész, úgy, ahogy van. Orbánnal meg ellenzékkel együtt – mondja az, akinek gyereke van. A másik kettő rágyújt, egy ideig csendben vannak, aztán a vasárnapi zárva tartásról kezdenek beszélgetni. Észreveszik, hogy őket hallgatom, megrémülnek, és visszasietnek a munkahelyükre.

Közben elhangzik a Himnusz, a tüntetés véget ér. A tömeg lassan szét-széled, a metró felé veszem az irányt. Épp előttem masírozik tucatnyi rendőr. A Nyugati tér illegalitásba vonult elemei – ránézésre stricik és kurvák – riadtan menekülnek be az aluljáróban üzemelő gyorsétterembe. Az üvegajtó előtt az idős hölgy és a fia áll a Baross térről. Az anya befelé kukucskál, a menüt próbálja elolvasni, a fia tekintete a rendőröket követi. Ábrázata meggyötört, kezében uniós zászlót gyűröget.

Dalos György

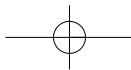
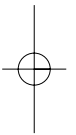
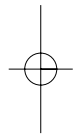
Pegida, Trianon, Simicska

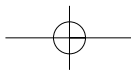
Berlin–Budapest, 2015. február 15.

Régi jó ismerősöm, C. magyar kozmetikusnő Koblenzben, meséli, hogy Ceausescu Romániájából áttelepült lakásszomszédokkal beszélgetve szóba hozta a Pegidát. Vesztére. Amikor ugyanis kifejezte a tavaly létrejött mozgalommal kapcsolatos aggodalmát, beszélgetőpartnerei hevesen védelmükbe vették a Pegidát, mondván, hogy az kizárólag a muszlim migrációt akarja feltartóztatni, márpedig az tényleg túrhetetlen méreteket ölt, ráadásul behurcolja a terrort Németországba. Másnap, a német kozmetikai kliensek, többnyire nyugdíjas hölgyek, már maguk hozakodtak elő a témával szemöldökigazítás és arckezelés között. Nem győzték dicsérni a mozgalmat, amely végre gátat akar vetni az idegenek, úgymond gazdasági menekültek beözönlésének. C. a hetvenes évek elején disszidált, és rögtön megkapta a tartózkodási engedélyt, utóbb pedig az állampolgárságot. Voltaképp tehát otthon van a Szövetségi Köztársaságban, amennyire egy más gyökerű, más gyermekkorú ember külhonban otthon lehet. Mégis minden idegenellenes megnyilvánulásra felkapja a fejét, mintha róla is szó lenne.

„Patriotische Europäer gegen die Islamisierung des Abendlandes” – Hazafias Európaiak a Nyugat iszlamizálódása ellen” – ez lett a végleges neve a tavaly ősszel zászlót bontott mozgalomnak. Az eredeti jelző állítólag „Friedliche”, azaz „békés” lett volna, de ezt elvetették, mondván, hogy „túlságosan nett”, mentegetőző, mintha a balliberális szóhasználatnak akarnának megfelelni vele. Márpedig azon a térfélen a „hazafias” szó is gyanút kelt, s rosszul veszi ki magát, ha a Nyugatot nem a hűvös földrajzi (=Westen), hanem a patetikus, archaizáló „Abendland” fogalommal jelölik. Az igazi kihívás azonban maga a ködös konstrukció, benne a markáns ellenségképpel, amelyben egybemosódik a túsokat lefejező terrorista és az esetleg éppen előle Németországba menekülő, szír vagy kurd bevándorló.

A Pegida hangsúlyozott nyugatosága dacára jellegzetesen „keleti”, volt NDK-s képződmény. Szemben a korábbi, nyugati szerveződésekkel, nem pártalakzat, hanem formájában a ’89-es hétfői tüntetések hagyományára hivatkozó civil mozgalom, amely Drezdában huszonötezer embert tudott kivinni az utcára. Alapítója, Lutz Bachmann, 1973-ban született, a tízosztályos iskola, ahová járt, Leonhard Frank antifasiszta író („Jézus tanítványai”, „Baloldalt dobog a szívem”) nevét viselte, míg a párhuzamosan látogatott Gyermekek- és Ifjúsági Sportiskolát Artur Beckerről, a spanyol polgárháborúban elesett német kommunistáról nevezték el. Érettségi után szakácsmesterséget tanult, majd egy reklámügynökség alapításával próbálkozott – a jelek szerint sikertelenül. A kilencvenes évek derekán betöréses rablás, lopás és testi sértés vádjával bíróság elé került. Minthogy szabadlábon védekezhetett, a várható börtönbüntetés elől Dél-Afrikáig szökött, onnan azonban, mivel nem tudott megélhetési

forrásokat felmutatni, kitoloncolták. Ekkor leülte a kiszabott tizenhat hónap kétharmadát, és azóta – eltekintve egy kis kábítószerügytől – nem került összeütközésbe az igazságszolgáltatással.

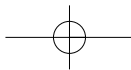
Ha nincs a Pegida, akkor Bachmann marad az, aki volt: a rendszerváltás számtalan lúzerének egyike. Így azonban celeb lett belőle, interjúképes közszereplő. Interjúiban tagadta, hogy rasszista volna, elvégre török barátai is vannak, és nem minden bevándorlót utasít el, mindössze két kategória, a bűnöző vagy a német adófizetőkön élösködő munkanélküli külföldiek előtt akarja az országot – hogy mondják mifelénk? – bereteszelni. Ez a mérsékelt hangnem nagyjából egybecsengett a jobboldali konzervatív AfD (Alternatíva Németországnak) programjával, amely a tavalyi európai választásokon a szavazatok hét százalékát nyerte el, és előbb-utóbb a Bundestagba is bejuthat. Persze az AfD-t nem holmi ágrólszakadt osszik, hanem a Kereszténydemokrata Unióból (CDU) vagy a romos Szabad Demokraták Pártjából (FDP) kivált finom urak és hölgyek, többnyire menedzserek, alapították. Jóllehet nem kevesebbet javasolnak, mint Németország kilépését az eurózónából, valamint a bevándorlás radikális visszaszorítását, stílusukban igyekeznek „nettek” maradni, valamiféle politikai korrektségnek megfelelni. Ebbe a keretbe viszont Bachmann nem illett bele. Facebook-oldalán január elején mohamedán bevándorlókat becsmérelt, és őt magát Hitler-hajviselettel, bajusszal és náci karlendítéssel ábrázoló szelfit tett közzé. Erre fel a Pegida „tarthatatlannak” minősítette, és kizárta a vezetőségből.

92

Furcsa kettősség van ebben a történetben. Egyfelől a bűnbevallás, a műtfeldolgozás régi NSZK-s doktrínájának megfelelően csírájában igyekeznek elfojtani és izolálni minden rasszista megnyilvánulást, másfelől viszont számolniuk kell az egész Európában terjedő idegenellenes tömeghangulattal. A közéletből és a médiából kiszoruló rasszizmus mintegy menedékhelyet élvez a kocsmai törzsasztaloknál, a stadionok lelátóin és a négyszemközti beszélgetésekben.

Azt álmodtam, hogy a Horthy-érában élek. Egyszer csak felröppen a hír, hogy egy földrajzi ponton, vélhetőleg északon, megnyitották az államhatárt. A szimbolikus gesztussal azt akarták sugallni, hogy Magyarország elutasítja és nem tartja kötelezőnek magára nézve a trianoni döntéseket. A részletekről azonban nem jelenik meg tájékoztatás, s a közvélemény egyre idegesebben reagál. Érthető, hiszen a nyitott határon nemcsak mi léphetünk át az elorzott Nagy-Magyarországba, hanem onnan is bejöhetnek idegenek. Valamelyik lap követeli, hogy az országgyűlésben a napi-rend előtti felszólalások keretében foglalkozzanak a témával, amely – így a fogalmazás – olyan, mint egy szüntelenül viszkető seb a nemzet testén. Ez a hasonlat azután újra meg újra felbukkan az álomban, mintegy leválva a trianoni motívumról, és elkísér az ébredésig. Karórámra pillantok, hajnali negyed négy van, s mi tagadás, arra ébredek, hogy szenvedélyesen vakarom egyik lábujjamat, amelyet előző este talán körömvágás közben sértettem meg.

Engedjen meg itt az olvasó némi műkedvelő álomfejtést. Be kell vallanom, hogy a leírt éjszakai élményt megelőzően egész napomat a Simicska-botrány boncolgatásával töltöttem. Közvetlenül annyiban érintett a

dolog, hogy Pesten tévébeszélgetésre hívtak, amely az épp lezajlott Merkel- és a várható Putyin-látogatásról, illetőleg az orosz–ukrán háborúról szólt volna. Már azt is tisztáztuk a moderátorral, hogy lehetőleg egyszerű ingben üljek a kamera elé, mert a csíkos vagy mintás visszaverődik, és befolyásolja a képminőséget. Pestre érkezve ért a hír, hogy a műsort az aktuális ügyek folytán le kellett mondani. Gondoltam, megnézem már, mi lehet fontosabb, mint az én médiaszereplésem. Így zuhantam bele a hétvégi kommunikációs örvénybe.

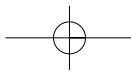
Facebookon, Google-ban, ATV-n, MTV-n, Hír TV-n reggeltől estig, percről-percre friss értesüléseket vadásztam, véleményeket fürkésztem, tudni vágytam, izgatottan elemezgettem, és ezzel korántsem voltam egyedül, hanem éppenséggel az egész politizáló szférával egy húron pendültem. Persze hogy minden érdekelt: miért lázadtak fel a médiamágnás eddig hűséges emberei, mi okból adta fel Simicska legendás tartózkodását, és adott jobbra-balra durva interjúkat, hová ment szánkózni, hogyan reagál majd Orbán, mit olvashatunk a kivásárolt Magyar Nemzet másnapi számában, hová kerülnek az elbocsátott újságírók, miként fordítja a nyugati média az obszcén magyar jelzőt, s egyáltalán mi lesz ebből? Aggodalom, káröröm és kíváncsiság uralta a virtuális teret, a hírek, kommentárok, jóslatok abbaahagyhatatlan folyamában teljesen elvesztek az előző napi, előző nap előtti szenzációk: az Iszlám Állam nyilvános kivégzése, a kelet-ukrajnai harcok, de még a primőr hazai botrányok – a vásárnapi zárva tartás, a kormányemberek ingatlanügyei – is. Egy pillanatra úgy tűnhetett, hogy nincs fontosabb dolog a világon, mint a gazdasági és a politikai oligarcha, az internetes Csák Máté és a mobiltelefonos Róbert Károly összecsapása.

Elmondhatom, alaposan kivettem a részem a különös társasjátékból. Utólag sajnálom a ráfordított időt és szellemi energiát, és röstellem, hogy az uralmon lévőknek már megint ilyen könnyen sikerült elérniük azt, amit akartak: hogy arról beszéljünk és gondolkodjunk, amit ők tesznek, vagy mondanak. Az álom pedig mintegy utólag érzékeltette velem, hogy a hazai diskurzus, legyen szó Simicskáról, Trianonról vagy bármely más témáról, nem egyéb, mint kényszeres vakaródzás ellátatlan és viszkető sebek körül.

Parászka Boróka

Bezegország nincs

„Nem támogatom a korrupcióellenes harcot” – váratlanul ért egykori erdélyi szomszédom telefonja: évtizedek óta Magyarországon él, most a Dunántúlról hívott fel, hogy elmarasztaljon. Folyamatosan figyeli a romániai híreket: egy ideig azért fordult vissza, elhagyott hazája felé, hogy igazolja az emigrációt. Várta a rémes híreket a rémes helyről, ahol nem lehet élni. Amelyet, im, el kellett hagyni. Egy ideje azért figyel, hogy kiutat keressen abból a kilátástalanságból, amit számára most jelenlegi hazája

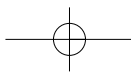
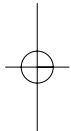
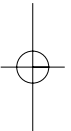
jelent. Egykor Magyarország volt számára a remény, a bezzegország, most Románia az. Ez utóbbiban – mondja – dúl a korrupcióellenes harc, az előbbiben a korrupció: egyértelmű, hogy mi a megoldás, mihez, kikhez kell igazodni. Nekem pedig, aki innen oda tudósítok, el kellene ezt mondanom, hogy a magyarok „tanuljanak” belőle. Mintha egy egyszerű képletről lenne szó, valami elemi műveletről.

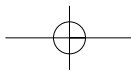
A Klubrádióban hallotta a nyilatkozatomat a legfrissebb korrupciós ügyekről: az idén kétszer beszélgettünk már ezen a hullámhosszon arról, miért vezetnek el naponta egy-egy volt államtitkárt, minisztert bilincsen, kamerák sűrű erdejében, Romániában. Magyarországról rendszerint akkor kérnek hasonló beszámolókat, ha magyar politikusra kerül bilincs: ez az, ami eléri az ingerküszöböt. Nagyon gyorsan elhangzik a kérdés, hogy van-e etnikai „színezete” az eljárásoknak. Roppantul kínos válaszolni erre.

Egyrészt azért, mert az erdélyi magyar érdekképviselőket etnikai szervezet látja el, ennek a szervezetnek a politikusai viselnek mandátumot. Tehát ha ellenük indul eljárás, akkor az „etnikai” jellegű. Ami nem azt jelenti, hogy „a” románok „a” magyarokra akarják ráhúzni a korrupció vizes lepedőjét, hogy a letartóztatások a magyar közösség egészét támadják-érintik. Kínos erre válaszolni azért is, mert a hasonló felvetés tulajdonképpen azt feltételezi, hogy a román igazságszolgáltatás velejéig etnicizált, nacionalista, ergo nem is igazságszolgáltatás, hanem a bosszú eszköze. Nincs önmérséklet, nincs határ, a románok, ha akarnak, leszámolnak a magyarokkal. Vagy így, vagy úgy. Most éppen korrupciós vádakkal. Mit mondhatnánk erre? Nem, nem így van. Még a magyar nacionalizmus által táplált és fenntartott látszat ellenére sem. Románia jogállam, uniós tagország. Számptalan hiba, üzemzavar van, de számon kérhető a törvény előtti egyenlőség, a diszkrimináció tilalma, a hatalmi ágak szétválasztása.

A legszomorúbb azonban az, hogy az „etnikai színezet” keresése, a kérdés ilyen jellegű leegyszerűsítése ellehetetleníti a korrupciós folyamatok megértését. Kelet-Közép-Európában ugyanaz az összefüggő gazdasági-politikai folyamat zajlik. Szorosan összetartozik az, ami Magyarországon és Romániában történik, csak a két országban két-két stádiumot látni. Magyarországon a korrupció, illetve annak leplezése a hatalmon lévő elit privilégiuma. A mai korrupció a holnapi nap aknája. Romániában a hatalmon lévők és a hatalomra törők leszámolásának eszköze a „korrupcióellenes” harc, itt már robbannak az aknák, szedik az áldozatokat. A fáziskülönbség ellenére mindkét országban jól látni: a korrupció az elitek válságának mutatója.

A klubrádiós beszélgetés túl rövid volt ahhoz, hogy mindez érthetővé váljon. Két dolgot szerettem volna az interjú estéjén egyértelművé tenni: a korrupció a magyar közösség ügye is, nem a román-magyar leszámolás újabb fejezete, hanem az erdélyi magyar krízis mély, talán minden eddiginél mélyebb pontja. Annak a jele, hogy az erdélyi magyar elit felszámolja önmagát, szerepzavarban van, saját tévelygéseinek, információhiányának a kiszolgáltatottja. Nincs korrupciós prevenció, nincs átvilágítás, nincs korrekció: ez a közösség éppen ezért kiszolgáltatott saját magának és a megalapozott vagy megalapozatlan vádaknak is.

A másik fontos tény: a román társadalom korrupciója, alig merem leírni, történetileg meghatározott, évszázados hagyományokkal bír. Az azzal való szembenézés, illetve annak felszámolása nem csak belügy: próbája annak, valóban kiterjeszhető-e az Európai Unió, és mit jelent ez a kiterjesztés gazdaságilag, jogilag. Próbája annak, hogy a rendszerváltás harmadik évtizedében végre stabilizálható-e, működőképessé tehető-e hosszú távon egy új társadalmi berendezkedés.

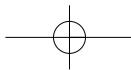
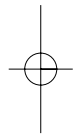
Ami most folyik, az azonban nem a korrupcióval való szembenézés, és nem is feltétlenül annak felszámolása. Tíz évvel ezelőtt, amikor a „korrupcióellenes harc” elindult, feleakkora volt a feketegazdaság, mint most. Ennek forgalma évente egy-kétmilliárd euróval bővül. Pedig a korrupciós perek száma nő. Nem olyan sok az ilyen jellegű eljárás, mint amilyen súlyosnak értékeli immár tíz éve a korrupciót. Az elmúlt öt évben kétezer ügy került a bíróságokra: ez messze van attól, hogy az „egész országot átszövő” bünelkövetést meggátolja. A még mindig kevés ügyben kirótt büntetések mértéke nő. Néhány éve pénzbírságot, legfeljebb felfüggesztett börtönbüntetést kockáztatott az, aki korrupciós ügybe keveredett. Az első vezéráldozat a volt kormányfő, Adrian Nastase, akinek börtönbe kellett vonulnia: esetét rendkívüliként értékeltél. Ma már gyakori a többéves börtönbüntetés, a vagyonek kobzás.

Nagy Zsolt, az RMDSZ volt távközlési minisztere (mindeddig a legmagasabb rangú elítélt erdélyi magyar politikus) négy év letöltendő börtönbüntetést kapott: perét a leggyakrabban „korrupciós perként” emlegetik, pedig kilenc éve (!) hazaárulással gyanúsították, majd ezt módosították bünszervezetben való részvételre. A bírósági döntés részletes indoklását heteken át nem tették közzé, így nem tudni, pontosan milyen szempontok alapján született ez a rendkívül súlyos ítélet.

Nagy Zsolt ártatlan – állítják nagyon sokan. Nagy Zsolt, hasonlóan a többi politikushoz, bűnös. Még ha nem is abban, amiért elítélték, még ha nem is olyan mértékben, mint amekkora büntetést kapott, de valami vétkes biztos van. Parttalanná és érzelmileg túlfűtötté vált ez a vita, hasonlóan az ilyenkor törvényszerűen elkezdődő nézeteltérésekhez. Ezek a konfliktusok mindenkit magukba szippantanak: az egész társadalom tele van gyanakvással, tömegekben él az állásfoglalás kényszere.

Vannak, akik a „magyar politikust” féltik, a mi fiunkat, akivel elbánt a román igazságszolgáltatás. Vannak, akik a korrupt politikust marasztalják el, mert túl nagyra vágyott, mert nem szolgálta eléggé a köz érdekét (annak az érdekét, aki most elmarasztal). És vannak, nagyon kevesen, akik óvnak a reváns minden formájától, akik látják a politikával szembeni általános elégedetlenség, gyanakvás súlyos veszélyeit, a politika kiüresedésének, működésképtelenné válásának a kockázatát. A legkevesebben azok vannak, akik felméri: ezek a laikus, indulatteli viták a bűnösségről és ártatlanságról messze esnek a jogállamiságtól, vagy a jogállamiság kikényszerítésétől, a korrupció felszámolásától. Nem növelik, hanem csökkentik a korrekció esélyét.

A „korrupcióellenes harc” a társadalmi válság mimikrije, az azonosulások és szembenállások mezeje. Az ellenségképzés az indulatok levezetésének könnyű helyen álló eszköze. Ma a mítosz az, hogy Románia megívja a maga háborúját, és győzni fog önmaga felett. A valóság az, hogy

mint minden háborúnak, ennek is csak vesztesei lesznek. Ezekben a harcokban is dúlnak a leszámolások, napirenden vannak a megszegényítések. Minden egymást váltó kormány a korrupció felszámolásának ígéretével nyert választást az utóbbi években. Kampányok váltották egymást, kormányok jöttek-mentek, ez a jelszó azonban maradt, és mindig eladhatónak bizonyult. A bukott politikusok nemcsak a szavazattöbbséget veszítették el, hanem a korrupció vádját is szinte automatikusan magukra vették. A legutóbb megválasztott majdnem hatszáz szenátor és képviselő hét százaléka ellen indult eljárás az elmúlt három évben. Ma már nem az a kérdés, hogy kit érint a korrupcióellenes vád, hanem az, lesz-e még politikus, akire ez ráhúzható, vagy mindenki menekülőre fogja az aláaknázott közéleti terepen.

Ebben a harcban feltétel nélküli elvárás a győztesek támogatása, a könnyen és gyorsan elérhető jobb jövőben való vak hit. Azt állítani, hogy a korrupció nem oka, csupán tünete a közigazgatási, társadalmi válságnak, éppúgy árusítás, mint azt állítani: nem a politikai elit korrupciója a kizárólagos oka a visszaéléseknek. A teljes társadalom érintettségéről, az általános adókerülésről, a feketegazdaság megannyi visszaéléséről beszélni tabu. A politikai eliten kívüli korrupciós vád nem korrupciós vád, legfennebb „ügyeskedők” vagy egzisztenciájukért küzdők, megélhetési haszonkeresők. És ez több, mint bocsánatos bűn ez erény ebben az országban, ahol a korrupciónak kultúrája van.

Szorogató megélni nap mint nap azt, hogy elvárás a „korrupcióellenes harcban” való részvétel, a bírósági ítéleteken túli morális ítélezés. „Támogatni” kell a korrupcióellenes harcot, mert aki nem támogatja, az maga is korrump, az nem hiszi Románia feltámadását, az új kezdetet. Az ötvenes években a békeharcból nem volt kimaradás, most ez alól a háború alól nincs felmentés.

Magyarországról visszajelentkező régi barátomnak, aki épp ezt, a korrupcióellenes harcot kéri rajtam számon, kétségbeesetten válaszolok: valóban nem támogatom ezt a kampányt, ezt az agresszív manipulációt. Senki se akarjon besorozni, felhasználni. Tudom, hogy egyszerű lenne Orbánt szembeállítani Iohannisszal (annál is inkább, mert Iohannis vállalta és egyértelművé tett ezt a szembenállást). Egyszerű lenne néhány nevet a köz elé dobni. Néhány emberre rámutatni. Ami azonban ott, a Dunántúlon kínzó most, és ami kínzó volt valamikor itt, Erdélyben, ami folyamatosan menekülésre ösztönöz, az nem intézhető el ilyen egyszerű gesztusokkal. Néhány névvel. Bezegezéssel, leszámolással. Orbán megy, de a korrupció egészen biztosan marad. Más formában, más mértékben, de marad. Ahogyan virágozik Romániában is a korrupcióellenes harc idején. Mert nem oka, csak tünete a válságnak a háritás, leszámolás és ügyeskedés kelet-közép-európai vidékén.